

alatt, mint a mi intézetünk, amint hogy a pesti zsidó nagyhitközség intézményei egyáltalán sokkal konservativebb alapon állanak, mint a bécsié. Ilyeneket Reich urnak hiába mondunk. A ki hisz benne (Reich Ignác urban), lehet az akármilyen istentagadó, jó zsidó, az azért; aki pedig őt annak tartja, a mi, lehet az a legeslegjamborabb izraelita, azért mégis »a zsidó vallástól elszakadt idegen hitfelekezet«-nek a tagja. Ez irányban ennél fogva őt kapacitálni nem szándékszunk. De mit szól Reich Ignác ur ahhoz, — és jó lesz, ha tudomást vesz erről a vallás-és közoktatásügyi miniszter ur ő nagym. is — hogy a hazai országos zsidó süketnéma intézetben a növendékek egy *egész harmadrésze orthodox közösségekből való orthodox szülők gyermekei, kik orthodox rabbik által kiállított ajánlólevelekkel jöttek ide, hogy felvételért esedezzenek.* Mi az már most, mit Reich ur ebben az irányban évről-évre elkövet? Reich Ignác eme szemfényvesztése magán hordja még a *hazafiatlanság* bélyegét is. Egynehány vidéki zsidóira Haynau 1.300,000 frtnyi hadisarczot rótt 1849-ben, mert a nemzet ügyét a maguk ügyének tekintették. Ez a pénz képezi most a zsidó vallásalapot és eme pénzből fenntartott alapítványoknak Ausztriában vegyék hasznát? — — —

Sir-Hasirim nem a biblia-kritika szerint.

A ki a zsidó nép több ezredéves multját tanulmányozza, a ki ezen nép üldöztetésének, sanyargatásának történetét szemügyre vesszi, s tapasztalja, hogy megmérhetetlen szenvedései daczára, rendületlenül híve maradt Istenének, vallásának, az előtt világossá lesz, hogyan gyökerezhetett meg bölcseink elméjében azon feltogás az Enekek Énekéről, hogy az jelképét, symbolumát képezi mintegy azon szerelmi viszonynak, mely okvetlenül kell hogy létezzék Isten és Izrael között

Innen és azért is, mert nem tételezték fel, hogy a szent könyvek közé érzéki szerelmet, titkos női bájokat ecsetelő művet vertek volna fel, magyarázható Rábbi Akiba azon lendületes mondása:

לא היה העולם כדאי כיום שניתן בו שה'ש לישראל
שכל הכתובים קדש, ושה'ש ק"ק.

Azon nap, melyen az Énekek Éneke megjelent, fölér egy egész világgal, mert az értelme mélységére,

az abban nyilvánuló érzelmek bensőségére nézve, fölülmulja a szt. irás valamenyi könyvét.

Sir-Ha-sirim, az Énekek Éneke egy egyszerű pásztorleánynak, Sulamithnak ecsetli szerelmét kedveséhez, szíve fájdalmait, midőn erőszakkal hurcolják el egy hatalmas király udvarára, hol úgy a király maga, mint diszes palotahölgyei mindent elkövetnek, hogy megnyerjék az egyszerű falusi leány szívét a nagyur részére. De sem a sok bók, mellyel elhalmozzák, sem a fényes jövő, melyet ragyogó színekben helyeznek neki kilátásba, nem képesek megingatni hűségét egyszerű kedveséhez, kitől erőszakkal el lön választva, ki iránt sóvarog lelke minduntalan, mig végül a király és környezete maga is belátván, hogy szerelmet még a legnagyobb kincsek árán sem lehet kieroszakolni senkitől a világon, szabaddá bocsátani kénytelen a szorongatott terentést és visszaengedni azt imádott kedvesse karjaiba, ki epédve várja erős próbára tett jegyesét és egyesülhet vele valahára.

Ki már most ez a szorongatott parasztleány, ki annyira hű kedveséhez, a falusi legényhez, hogy a legfényesebb ígéretek, a legkábitóbb csábitgatások sem képesek őt megingatni, hogy vérezett szívéből megtörve pattannak vissza a támadás nyilai egytől egyig?

E szorongatott, de végül győzedelmesen diadalmaskodó leány, nem más mint Izrael (בְּנֵי יִשְׂרָאֵל), kedvese pedig, kinek tántorithatlan örök hűséget esküdött, Istene, az Örökkévaló, kihez hű marad rendületlenül az élet minden viszonytagságai közepette, a legnagyobb üldözések daczára, melyekkel a többi népek illetik, a legcsábitóbb ígéretek daczára, melyekkel elhalmozzák, hogy hozzájok csatlakozzék.

Eltekintve már most azon megtámadtatásoktól, melyeknek folytonosan ki volt téve a zsidó nép, mig államisága virágzásnak örvendett, ha csak azon időtől fogva kísérjük azt figyelemmel, midőn a római világbirodalomnak volt kénytelen meghódolni, azt találjuk minduntalan, hogy csakis vallása, ősi hitéhez való ragaszkodása miatt kellett annyit tűrni és szenvedni a zsidó népnek. Pedig csak egy elhatározásába, hitének megtagadásába került volna, és békét hagytak volna neki, sőt az államok legfényesebb állásait, legmagasabb polczait foglalhatta volna el Izrael mindig tehetségénél, józanágánál és szorgalmánál fogva. מה דורך מדור שכר אתם נהרג' עלי? באו והתערבו עמנו ואנו עושין אתכם דוכסין ואיפר כיו ואסטרליטין (שה'שר) A palotahölgyeknek (שה'שר) Sulamith-hoz intézett azon kérdésére: »menyiben különb a te kedvesed' más kedvesnél?« azt jegyzi meg a midrás, »menyiben különb ti Istenetek minden más fölött, hogy annyira öldökölni hagyjátok magatokat miatta? Jertek, vegyüljetez közénk, és mi kinevezünk benneteket főnököknek, előljáróknak és hadvezéreknek?«

De ő ezen, a palotahölgyek, azaz a többi népek előtt csak élynek látszó áldozatot nem akarta megtagadni elveit és hitét, mulékony földi élvekedveért, és inkább halálra kinoztatta magát, inkább

szenvedett vértanuságot és mindenétől megfosztva száműzette magát egyik országból a másikba, semmint lemondott volna hűségéről kedveséhez, ősei Istenéhez. השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה השביעין בדורו של שמד ששופכין דמו על קדושת שמו כדם הצבי ודם האיל (שם) Sulamithnak a palotahölgyekhez intézett (שם) esdeklő szavait: „O esdve esketlek, Jeruzsálem leányai mindenre a mi szép s kedves előttetek!” sat. az üldözések korára vonatkoztatják bölcsseink.

Nézd csak Izrael, mondák a népek, nyájás, behizelkedő szavakkal, hisz nincs saját hazád, nincs tulajdon országod többé, — mért nem vegyülsz hát végképen köztünk, — mért nem adod meg magad a többségnek, mért nem hódolsz elveinknek, melyek mellett oly jól találnád magad? Miért nem cserélsz vallást, hisz az ugyanis csak külsőség, mely miatt valóban nem érdemes annyit szenvedni?!

De Sulamith-Izrael, Sir-Ha-sirim hősnoje erre következőkép felel: II. fejj. 3 v.

Miként az almafa
Az erdő fái közt,
Olyan a kedvesem
Az ifjak közepett.
Az Ő árnyékában
Merengni szeretek,
Csak az Ő gyümölcse izlik
inyemnek jól.

כתפוח בעצי היער

כן דודי בין הבנים

בצלו חמדתי וישבתי

ופריו מתוק לחבי

És midőn durva módon riasztottak vala Izraelre, hagyna fel már hagyományával — miért akarna ő különb lenni valamennyi népnél; midőn üldözések által akarták eltántorítani ősei hitétől, ugy, hogy még éjjel sem volt nyugta, annyira, hogy rémséges álomlátományok is zavarák képzeletét — föl ocsudik álmából Izrael és keresi kedvesét, apái Istenét, kit régóta ismer, s ki már rég bírja szívét és ekként kesereg. III. fejj. 1 v. és kött.

על משכבי בלילות בקשת וכו'

1 Éjente álmodom:
Keresve keresem,	Mellettem kedvesem,
De nem találok őt.
2 Föl hát kelek legott,
Utczákon, téreken,
Kit lelkem ugy imád?	És nézek szerteszét
Meg nem lelem-e ott,
— De nem találok őt.
3 Meglát az éji őr,
„O kérlek éji őr,	Ki jár-kelek az utcán,
Nem láttad kedvesem?”
4 Alig hagyám el azt,
Hévvél ölelgetém,
Anyám lakába őt,	Megleltem kedvesem,
Mig haza vezetém,
Szülőm szerény lakába.
5 O esdve esketlek,
Mindenre a mi szép
Ne bolygassátok meg,
Az én szerelmemet, —	Sálem leányi meg,
S kedves előttetek,
Ne rongáljatok meg
Mig önként el nem áll.

Ilyen mondások, melyek rejtélyes értelme a szavak mögött keresendő, vonulnak végig az egész Sir-Hasirimon és az ezekben nyilvánuló, Istenbe vetett rendithetlen hit és bizalom volt titkos rugója az izraeliták csodás fennmaradásának az őket környező égő nyilak közepette.

A Sir-Hasirim a tiszta, szent, önzetlen és megvesztegethetlen szerelmet ecseteli, mely Sulamithot hű pásztorához tüzi; szerelmet, mely külső eszközökkel el nem nyerhető, mely a szívnek csak legbensőbb sugallatát követi.

Ezen szerelem ecsetelése képezi Sir-Hasirimnek alapeszméjét, mely következő leírásban határozottan kifejezést is nyer: VIII. fejj. 6—7.

Erős a szerelem,
Miként a bösz halál!
Szilárd mint a pokol
A benső szenvedély,
Tűzlángok lángjai —
Isteni lángok ám!
Legyen bármily erős
A víz, nem oltja el
A hő szerelmet, nem!
Sőt folyamok árja
El nem sodorja azt. —
Adja bár mindenét
A férfi — hajlamért, —
Vissz' utasítanak! —

כי עזה כמות אהבה
קשה כשואל קנאד
רשפיה רשפי אש שלהבת יה
מים רבים לא יוכלו לכבות את
האהבה
ונהרת לא ישטפה
אם יתן איש את כל הון ביתו
באהבה — כון יכוזו לו.

És ha ily odaadó, benső szerelem lehetséges emberi lények közt, mennyivel inkább képzelhető ilyen egy szellem, eszményi lény iránt, minő az Isten, kitől rábeszéléssel, csábítgatással, erőszakkal, sőt üldözések által akarták eltántorítani Izraelt, de mindedig — hála a Mindenhatónak! — eredménytelenül.

Friedlieber Ignác
szolnoki rabbi.

A zsidó erkölcsstan alaptételei.

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Becsés lapjának 11. számában közli azon 15 általános kötelezettségű erkölcs-tételt, melyekben Németország hirneves zsidó tudósai megállapodtak, hogy azok, mint vallásunk követelte parancsok, az ujonnan kiadott Herxheimer-féle vallástani könyvhez, mint melléklet, csatoltassanak. Ezen 15 tétel felsorolása után hozzá teszi t. szerkesztő ur: „Hisszük, hogy a felsőleges 15 mondat nemsokára közkinccsév lesz minden zsidó iskolának. A jót elfogadhatjuk a külföldtől is, ha mindjárt készen kapjuk is.”

Bocsánatot kérek, t. szerk. ur! Habár teljes meggyőződésemből elismerem, hogy vallásunk követeli ezen parancsokat, még sem osztozhatom azon véleményében, hogy importálni kellene azokat, és pedig azon egyszerű okból, mert azok meg vannak már az 1881-ben megjelent „Istenismeret és Isten-tisztelet“ című hittani könyvemben, és szerény véleményem szerint előnyösebb módon, ugy az alak, mint az érvelésre nézve. Mert először is, ha ezen 15 tétel, mint függelék a hittan-könyvhez adatik, akkor ellenségeink, kik kifogások hiányában sohasem voltak és vannak, azt mondhatják: „Man merkt die Absicht und man wird verstimmt.“ Ha pedig az erkölcsiség általános kötelezettsége az egész tankönyvön átvonul és lépten-nyomon észrevehető, akkor mindenkinek el kell ismernie, hogy ez lényeges része a hittannak. — Másodszor, mig a német tudósok ezen 15 tételt minden bizonyíték nélkül állítják fel, én iparkodtam ugy azok általános kötelezettségét magából az erkölcsiség fogalmából kifejtteni, mint legtekintélyesebb

meken tanuló porosz ifjak között evangélikus 69.94, róm. katolikus 20.12 és zsidó 9.58 százalék. Egyéb magasabb tanintézetek hallgatóinak vallási viszonyaira nézve körülbelül hasonló arány áll fenn, amennyiben azok között evangélikus 72.5, róm. katolikus 17.6 és zsidó 9.7. Minélfogva a lakosság számához képest hitsorsosaink csaknem tízszeres arányban vannak képviselve a német magasabb fokú oktatás terén. Nem lesz érdektelen ezzel kapcsolatban megemlíteni, hogy a budapesti egyetemen mintegy 4000 hallgató közül rendszerint 1000, vagyis 25% zsidó vallású, ami, tekintve, hogy az összes zsidó lakosság az ország lakosságának csupán 4%-át teszi, még ékebben szól a zsidóságnak a tudomány iránt való előszeretete mellett.

— **Egy zsidó orvos megtiszteltetése.** Németország *Nierenstein* városából származó hitsorsosunkat, *Dr. Mayer Dánielt*, *Charleston* (Amerika) egyik közbecsülésben álló polgárát legközelebb az a kitüntetés érte, hogy West-Virginia állam nagy többséggel megválasztotta a „House of Delegates“ (követek háza) tagjává. *Dr. Mayer* kitűnő szónok és a déli államok ellen vívott harcban katonarvosként szolgált, mely minőségben a kormány által is elismert nagy érdemeket szerzett a sebesültek ellátása körül. Általánosan el van terjedve az a hír, hogy nemsokára az amerikai Egyesült Államok svajczi követévé fogják kinevezni.

— **A bécsi sakkegylet a világ sakkmasterségeért** New-Yorkban rendezendő nagy sakkversenyre hitsorsosunkat *Weisz Miksát* küldte ki pályázóul. A nevezett a bécsi sakkegyletnek titkára, ki a sakkjáték terén eddig is fényes sikereket ért el.

— **Szép példáját adta szabadelvűségnek** *Umberto* olasz király, a legutóbbi szenátor-kinevezések alkalmából. Mint ugyanis utólag köztudomásra jut, *Ascoli* és *Parento* zsidó vallású szenátorok kinevezése nem a kormány előterjesztésére, hanem a király személyes elhatározásából történt, ki a két tudóst a velük való közvetlen érintkezés folytán ismeri. A miniszterelnök által elébe terjesztett névsorhoz sajátkezűleg tette hozzá a király a fenti két ünnepest nevet és nyájasan mosolyogva e szavakkal nyujtá vissza az ívet első tanácsosának: „Và bene?“ (Jó lesz így?) Természetes, hogy a válasz igenlő volt.

— **Huszonöt éve annak, hogy Landau H.** ismert bankár és a bécsi Rothschild olaszországi képviselője Flórenczben letelepedett. Ez alkalomból 25.000 lírát adott jótékony célokra, melyből 50.0 lírát zsidó jótékony intézeteknek adományozott. Landau galicziai származása.

— **Egy zsidó jótévő emléke.** Az *acqui i katolikus* „Congregazione della charita“ című egyesület egyházugulag elhatározta, hogy hitsorsosunk, a nemrég elhunyt kiváló jótévő *Ottolenghi* Jónás emlékét márvány mellszobrának elkészíttetésével örökíti meg. A szobor kivitelével Olaszország egyik legkiválóbb művésze, *Bistolfi* bizatott meg.

— **Becsületsértés-e a „Böckel“-nek szólítás?** Ezt a kérdést döntötte el a minap a marburgi kerületi törvényszék, arra *igennel* televén. Az ítélet megokolásában kifejti, hogy a magánpanaszossal szemben használt: „*Te Böckel*“ kifejezés azért tartalmaz becsületsértést, mert ezáltal a panaszlót a panaszost egy rangba helyezte e név viselőjével, *dr. Böckel Ottóval*, aki, mint általánosan tudva van, azt tűzte ki célul maga elé, hogy a zsidók ellen közgyűlöletet és megvetést keltsen.

Szerkesztői üzenetek.

Szemináristák. Engedjék, hogy megbámuljuk az Önök phantáziáját, kik kollegájuk ellen intézett *személyes* támadást fedeznek fel abban, hogy felolvasásának módját és irányát kifogásolni találtuk. Kifogásainkat, tisztelt urak, betűről betűre fentartjuk most is, miután Önök arról biztosítottak, *miben mi pillanatig sem kétkedünk*, hogy *dr. Elsas Bernát* ur, *telőtől talpig tisztességes ember*. Tessék az uraknak elválasztani a dolgot a személytől. *Dr. Elsas* ur személye, jelleme, becsületessége ellen már csak azért sem lehet kifogásunk, mert felolvasása előtt *nem is ismerük*, de igenis kifogásoltuk és kifogásoljuk most is a *nézeteket*, miket kifejezésre juttatott. Elismerjük azonban, hogy a nézeteket is, csak azért támadtuk meg, mert mint *zsidó papjelölt* nyilvánította azokat, míg azt a körülményt, hogy nem odavaló verseket olvasott fel hölgytársaság előtt, biz rossz néven vettük volna bármely világi felolvasótól is. Önök ama kijelentését, melyet *dr. Elsas* ur nevében s az ő egyenes megbízásából tesznek, hogy tudniillik ő mitől sem áll távolabb, mint attól, hogy illetlen dolgokat hölgyek előtt felolvasson s hogy, ha a mult heti számunkban közölt versek mégis ilyeneknek tűnének fel, azokat *minden szándék nélkül* s inkább naivitásból, de a világért sem számításból olvasta fel — szívesen és örömmel vesszük tudomásul.

Debreczen. *Okoskodásnak* megjárja. Okoskodás végtére falubelink, *Mindigiszik* zsidó érvelése is. A jámbor atyafitól azt kérdezte egyszer rabbija, miért részegeskedik tulajdonképen egész éven át, holott a jó zsidónak csak purimkor van megengedve a részegeskedés? *Mindigiszik* nagy fifikusan így felelt: Az a Hámán tulajdonképen, ha igazán annyira rossz ember volt és a zsidókat annyira gyűlölte, miért akarta őket *egyszerre* megsemmisíteni? — Hisz sokkal nagyobb a szenvedés, ha például egy egész éven át tart az öldöklés? Csakhogy Hámán amilyen gonosz volt, époly ravasz is volt. Történhetik végtére — így okoskodott — csoda, s a zsidók megmenekül-